

ČASOPIS LORM z.s.

DOŤEKY

118
2024

JARO

VERŠE • SLOVO ŠÉFREDAKTORKY • ZPRÁVY Z LORMU • STALO SE ANEB POHLED Z DRUHÉ STRANY • PŘÍSPĚVKY ČTENÁŘŮ • ROZHOVOR • SOCIÁLNĚPRÁVNÍ NOVINKY • ZDRAVÍ • INFORMACE • OSOBNOSTI ZE SVĚTA HLUCHOSLEPÝCH • ZE SVĚTA • VZKAZY MOUDRÝCH • RECEPTY

23 • HŮL NEBO KOŠTĚ, HLAVNĚ VESELE!

**27 • DÁVKY PRO ZDRAVOTNĚ POSTIŽENÉ
V ROCE 2024**

36 • SYNDROM CHARGE

43 • JOE MONTELEONE

LORM

SPOLEČNOST PRO HLUCHOSLEPÉ
SOCIETY FOR THE DEAFBLIND

VERŠE – Jaro	3
SLOVO ŠÉFREDAKTORKY	4
ZPRÁVY Z LORMU	
Inspekce kvality poskytování sociálních služeb z MPSV nám dala nejvyšší možné ohodnocení.	5
Vyrovnaný rozpočet a dobré hospodaření v roce 2023	7
Okénko do Prahy	10
Okénko do Jihočeského kraje	12
Okénko do Libereckého kraje	13
Okénko do Moravskoslezského kraje	15
STALO SE ANEB POHLED Z DRUHÉ STRANY	
I když jsme občas bloudily, nikdy jsme se neztratily... ..	17
PŘÍSPĚVKY ČTENÁŘŮ	
Tři vepři.	20
Odkud to teče?	20
Moje obrázková knížka.	21
ROZHOVOR	
Hůl nebo koště, hlavně vesele!	23
SOCIÁLNĚPRÁVNÍ NOVINKY	
Dávky pro zdravotně postižené v roce 2024	27
Příspěvek na zvláštní pomůcku	31
Nevidomý chodec	34
ZDRAVÍ	
PŘÍČINY HLUCHOSLEPOTY – Syndrom CHARGE	36
Makulární díra	38
INFORMACE	
Biotisk posloužil k výrobě oční tkáně	40
Powerbanka Energrid	42
OSOBNOSTI ZE SVĚTA HLUCHOSLEPÝCH	
Joe Monteleone	43
ZE SVĚTA	
Knihy Dotkni se budoucnosti	44
Chráněné bydlení pro hluchoslepe.	45
VZKAZY MOUDRÝCH	46
RECEPTY – Jarní nádivka	46

*Jste-li okouzleni krásou barev, zvuků,
neděkujte tomu štěstí přede mnou,
raději podejte mi bez rozpaků ruku,
abych šla s vámi, a ne za stěnou.*

VERŠE

Jaro

Zvoní zvonečky na paloučku,
seběhlo se plno broučků.
To je sluníčko zavolalo,
protože je tady jaro.

To jaro je vidět všady,
rozkvétají louky i zahrady.
A těch barev, a té vůně...
Našlapujte opatrně!

Všude se to živočichy hemží, poletuje
a zpěv ptáčků tu pohodu potvrzuje.
A když se k tomu ozve jásot dětí,
to se opravdu jaro světí!

Ptáčkové se z teplých krajin vrátili,
kolik toho dobrodružství zažili!
Teď si rychle hnízdo staví,
brzy v něm budou ptáčci malí.
Naučí se létat, zpívat,
to příroda řídí,
nelení ani chvíli.

Všem ptáčkům, motýlům a tvorům,
všem
určuje život každý den...
Sluníčko přírodě pomáhá
a jaru krásu dodává.

Pavla Sykáčková

SLOVO ŠÉFREDAKTORKY

Jak je to dávno, co jsme se připravovali na vánoční svátky? Zdá se, jako by to bylo včera, zatímco ve skutečnosti uběhlo čtvrt roku. A to raději nevzpomínám oslavy příchodu roku 2000, jako by tomu bylo nedávno – a ejhle! – ono je to už skoro čtvrt století! Ano, vážení čtenáři, letí to, letí. Tak například mám dojem, že jsem teprve zaklapla počítač po dopsání úvodního slova do zimních Doteků 2023, a už je skoro pozdě na to jarní do Doteků 2024 ☺. Ještě že jsou plné rozmanitých příspěvků, informací, postřehů a zajímavých a poučných statí a mám, máme z čeho vybírat i čerpat. Tak třeba si představte, že v létě uběhne už patnáct let od druhého pobytu na tandemových kolech (berte jako hádanku vypočítat, kdy byl ten první a kolik let uběhlo od něj), jak si účastníci mohou připomenout v rubrice Stalo se aneb pohled z druhé strany. Na kola se sice nechystáme, zato na pobyt ano, a to hned na dva – a rovnou na krásnou Moravu, zemi slunce a vína, hmmm, už teď všem účastníkům závidím. Letošní rok přinesl plno novinek v sociální oblasti, stejně tak v rubrice Zdraví vás čeká spoustu objevného a nového. A to nemluvím o Okénkách našich „teréňáků“, ti mají všichni do jednoho profesní život barvitý až běda, hned sem, hned tam, ale především pokaždé nejkratší cestou k vám. Ovšem „zabezpečující tým“, ten nejdůležitější, mohu-li tak nazvat paní ředitelku a její zástupkyni, se rovněž nezastaví, kdepak obracet se nudou z boku na bok! Aby vše zajistily, sehnaly, vypracovaly a včas postíhaly, nemají většinu pracovní doby kdy se ani najíst, natož poválet. No,

však vám bude po přečtení prvních dvou článků jasno. Aspoň trochu... A ještě já se svou troškou do mlýna: nepíšete a nepíšete (tímto srdečně zdravím paní Sykáčkovou a pana Hynka, kteří naštěstí píší a píší). A to je mezi vámi tolik vítězů Ceny Hieronyma Lorma! Ale já neztrácím víru a budu se těšit, pořád a pořád, že dojde k bodu zlomu a vy mě zaplavíte desítkami a stovkami vašich příspěvků na e-mailové adrese doteky@lorm.cz.

Na závěr bych si ještě dovolila popřát vám jasné, teplé a slunečné jaro, veselé Velikonoce k tomu a rozloučila se s vámi jednou nepříliš známou jarní pranostikou: Nikdy neodhazuj šat, dokud není konec května!

*Zdena Jelínková
šéfredaktorka Doteků*

ZPRÁVY Z LORMU

Inspekce kvality poskytování sociálních služeb z MPSV nám dala nejvyšší možné ohodnocení

Je úterý 28. listopadu kolem třetí hodiny odpolední a já se od rána nezastavila. Věnuji se administrativě spojené s blížícím se koncem měsíce i celého roku, když mi do toho volá neznámé číslo. Na mobil se mi ohlašují z inspekce z MPSV s tím, že druhý den u nás zahajují kontrolu tlumočnické služby poskytované v Libereckém kraji. Zažila jsem v LORMu spoustu kontrol, všechny finančního rázu z institucí typu MPSV, FÚ, zdravotních pojišťoven, PSSZ. Všechny se však ohlásily aspoň měsíc předem. Kontrolu kvality poskytování sociálních služeb jsme v LORMu ještě neměli a na přípravu podkladů bylo tentokrát minimum času, vlastně žádný. Tak si asi umíte představit, jak mi v ten moment bylo.

Inspekce se týkala plnění povinností poskytovatelů sociálních služeb stanovených v § 88 a 89 Zákona o sociál-

ních službách, včetně posouzení, zda smlouva o poskytnutí sociální služby obsahuje všechny náležitosti. Co si pod tím máte představit? Inspekční tým ověřoval, jak u nás probíhá první jednání se zájemcem o službu, jak jsou chráněna jeho práva, zda nedochází ke střetu zájmů a jak takovým situacím předcházíme, jak probíhá samotná služba a zapojení uživatele služby do plánování a hodnocení služby. Zajímaly je tedy naše standardy a směrnice, postupy, smlouvy, měsíční výkazy a individuální plány s klientem, práva a povinnosti poskytovatele a uživatele, etické kodexy. A protože jsou naše služby provázané, inspekční tým se během kontroly seznámil se všemi našimi službami.

Během následujících dvou dnů jsem inspekci poskytla obrovské množství požadovaných dokumentů a podkladů, některé smlouvy a dotazníky dokonce až z roku 2007, ačkoliv se inspekce zaměřovala na období 2022 až 2023. Třetí den v pátek jsme se společně s terénním sociálním pracovníkem, který má na starosti libereckou pobočku, sešli s inspekčním týmem v Liberci. Tam jsme během tříhodinového jednání poskytli další informace a nechali inspekci nahlédnout do veškeré naší dokumentace. Musím uznat, že obě dámy z inspekčního týmu byly výborně připravené a doptávaly se na spoustu informací přímo a k věci. Ačkoliv to pro mne znamenalo přerušit na několik dní veškerou práci, tak samotná inspekce proběhla ve velmi příjemné atmosféře a byla pro nás cennou zkušeností.

A jak to celé dopadlo? Inspekce ocenila, jak dobře a srozumitelně máme naše standardy a dokumentaci ve vztahu ke klientům popsanou a vedenou. Až na pár drobností, které jsme obratem doplnili a upravili, nám bylo ještě v pátek na závěr jednání řečeno, že máme vše v pořádku. Ale znáte to, dokud nemáte v ruce výstupní protokol... A navíc se říká, že každá kontrola musí něco najít. A o to víc mne pak 18. prosince potěšil telefonát s informací, že nám právě přes datovou schránku zasílají Protokol o proběhlé inspekci a že ke každému kritériu, které bylo předmětem kontroly, jsme dostali nejvyšší možné hodnocení. Skutečně jsem za chvíli v datové schránce našla téměř 40stránkový protokol, obsahující seznam 31 kontrolních zjištění k různým oblastem

a kritériím. Musím říct, že celé načasování inspekce nebylo pro mne ideální a přineslo mi spoustu práce navíc i stresu. Ale samotná inspekce byla oceněním kvality naší dlouhodobé práce. A to za to stálo.

Petra Zimermanová
ředitelka LORM z.s.

Vyrovnaný rozpočet a dobré hospodaření v roce 2023

Milí čtenáři Doteků,

dnes, kdy dopisuji tento článek, je 29. ledna, a dnes jsem také založila do desek a šanonů všechna odeslaná vyúčtování dotací a grantů, roční statistiky a výkazy za rok 2023. Raději ani nebudu počítat, kolik zpráv, přehledů a tabulek to celkem bylo. Do toho jsme nyní v lednu kompletovali a podávali žádost o dotaci u MPSV na rok 2024, protože dotační řízení bylo vyhlášeno až těsně před Vánoci s uzávěrkou koncem ledna. Aby se obojí dalo vůbec stihnout, věnovali jsme tomu téměř celý leden včetně 3 víkendů! Vyúčtování jsou odeslána, ale k loňskému roku se budeme ještě několik měsíců vracet. Na jaře proběhne tradiční kontrola hospodaření za rok 2023 ze strany Dozorčí rady LORMu, koncem dubna odešleme na Magistrát hl. m. Prahy průběžné roční vyúčtování sbírky, v květnu nás čeká nezávislý audit čerpání dotace MPSV v roce 2023 i účetní závěrky k 31. 12. 2023, který opět provede společnost 22HLAV, s. r. o. V mezidobí musíme dát dohromady Výroční zprávu za rok 2023, obsahující finanční zprávu, kterou budou v květnu kontrolovat auditoři a v červnu ji jako celek bude schvalovat Výkonná rada.

A jak jsme si v loňském roce vedli? Stejně jako v předchozích letech jsme dobře hospodařili a podařilo se nám vytvořit i rezervu pro další období. Celkové náklady v roce 2023 činily 7 550 003,55 Kč, výnosy 7 550 003,55 Kč, dosáhli jsme

tedy vyrovnaného hospodářského výsledku. S ohledem na dlouhodobý nedostatek kvalifikovaných a vhodných uchazečů na trhu práce na pozici terénního sociálního pracovníka v Brně jsme měli v loňském roce nižší náklady, než jsme původně v žádosti o dotace u MPSV plánovali. Z toho důvodu jsme minulý týden odeslali na MPSV vratky ke všem čtyřem sociálním službám v celkové výši 402 257,90 Kč. Jiné řešení, dokud se u nás nezavede víceleté financování, bohužel není možné. Dotace jsou vázány na kalendářní rok na uznatelné nákladové položky, a nejsou-li vyčerpány, musí se vrátit. Z přidělené dotace MPSV v celkové výši 6 479 388 Kč jsme v loňském roce financovali všechny naše 4 sociální služby ve výši 6 077 130,10 Kč, což představovalo podíl 80,49 % z celkových výnosů.

Jaké další zdroje nám pomohly dofinancovat náklady v roce 2023? Již v roce 2021 jsme z příspěvku od Nadačního fondu Českého rozhlasu ve výši 450 000 Kč mohli zakoupit 2 služební automobily pro terénní sociální pracovníky v Praze a Brně. Nadační příspěvek je v našem účetnictví postupně podle odpisového plánu čerpán v období let 2021 až 2025. V roce 2023 bylo z příspěvku na odpisy aut konkrétně čerpáno 112 500 Kč. Od Nadačního fondu Českého rozhlasu jsme navíc na rok 2023 získali příspěvek ve výši 500 000 Kč, z toho 300 000 Kč bylo určeno na pokrytí části mezd terénních sociálních pracovníků v rámci služeb sociální rehabilitace a sociálně aktivizační služby. Částka 200 000 Kč z příspěvku byla určena na ubytování klientů na 2 pobytech, které jsme pořádali v roce 2023. Příspěvek na pobyty byl zkalkulován na předpokládaný počet klientů uvedený v žádosti. Protože však náklady za ubytování na zářijovém pobytu byly o něco málo nižší díky nižšímu počtu účastníků, vyčerpali jsme jen 198 000 Kč a zbývající částku ve výši 2 000 Kč zašleme Nadačnímu fondu Českého rozhlasu formou vratky v průběhu února ihned, jak nám schválí minulý pátek odeslanou Závěrečnou hodnoticí zprávou s vyúčtováním projektu. Celkový podíl příspěvků od Nadačního fondu Českého rozhlasu v roce 2023 činil 8,09 %.

Z výtěžků sbírky na dofinancování nákupu aut (na odpisy), na dofinancování nákladů na pobyty i na vydávání

časopisu Doteky jsme v roce 2023 čerpali 76 338 Kč, což představuje podíl 1,01 %. Naši dlouholetí a věrní sponzoři a individuální dárci se na financování našich sociálních služeb a projektů v roce 2023 podíleli celkovou částkou 579 385,42 Kč, což představuje podíl 7,67 %. Příjmy od klientů za ubytování a stravování na červnovém a zářijovém pobytu ve výši 191 200 Kč činily podíl 2,53 %. Úroky, ostatní výnosy, tržby z prodeje služeb a členské příspěvky ve výši 15 450,03 Kč pokryly zbývajících 0,20 %.

Když vám zde shrnuji výnosy v loňském roce, vyjádřené v procentech podle přidělené výše dotací, grantů a čerpaných příspěvků a darů, pohybuji se v celkových číslech. Ale za každou získanou korunou se skrývá podpora mnoha našich příznivců. Podrobné a jmenovité poděkování našim dárcům a fanouškům za rok 2023 najdete na <https://www.lorm.cz/pro-verejnost/dekujeme/minule-roky/dekujeme-rok-2023/>.

Z nově získaných příspěvků od firem a individuálních dárců v roce 2023 jsme mohli díky dobrému hospodaření vytvořit rezervu 687 444,80 Kč, z výnosů sbírky za rok 2023 máme ušetřenou rezervu do dalšího období ve výši 25 214 Kč, celkem jsme v roce 2023 vytvořili z darů rezervu 712 658,80 Kč. Dobré hospodaření a rezervy jsou základem toho, abychom mohli ustát první 3 měsíce v roce a všechnu finanční nejistotu.

Bohužel MPSV vyhlásilo dotační řízení na celostátní služby na rok 2024 teprve až 18. prosince 2023 s tím, že původní uzávěrka pro podání žádostí byla prodloužena z 18. ledna do 26. ledna 2024. Žádost o dotaci na každou službu jednotlivě jsme tedy mohli vyplnit a podat až nyní v lednu. Na dotaci není právní nárok a výsledek dotačního řízení se dozvíme, odhaduji, na přelomu února/března. Zkrátka jako každý rok platí, že bez finančních rezerv bychom neustáli první tři měsíce v roce. A to musíme počítat s pokračujícím růstem cen v roce 2024.

A jaké další finanční zdroje máme pro rok 2024 jisté? Kromě výše zmíněných finančních rezerv už také známe výsledek grantového řízení u Nadačního fondu Českého rozhlasu. Na rok 2024 jsme získali od „Světlušek“ 299 640 Kč

na projekt Sociálně aktivizační služby pro hluchoslepe, konkrétně na ubytování klientů na 2 pobytech a další režijní náklady spojené s realizací pobytů a klubů v letošním roce.

V roce 2024 budeme dál zajišťovat terénní sociální služby v maximální možné míře při všech našich pěti Poradenských centrech LORM. Výběrové řízení na obsazení pozice terénního sociálního pracovníka do Brna stále bohužel běží, proto nadále služby pro klienty z Brna a jižní Moravy zajišťuje „terénka“ z Ostravy. Plánujeme pokračovat v depistáži a budeme pořádat klubová setkání. Dál se můžete těšit na svůj oblíbený časopis Doteky ve zvětšeném černotisku, Braillově písmu a zvuku. Samozřejmě nesmím zapomenout na již zmíněné 2 týdenní pobyty! První pobyt proběhne v červnu na jižní Moravě ve Velkých Bílovicích a druhý v září u Blanska.

Držte nám palce, ať na všechny plánované služby a akce pro vás seženeme i potřebné zdroje!

*Petra Zimermanová
ředitelka LORM z.s.*

Okénko do Prahy

Milí čtenáři,

Vánoce jsou sice dlouho za námi, ale já se k nim přece jen ještě vrátím vzpomínkou na náš pražský vánoční klub. Jeho atmosféra je vždy jedinečná, a proto by byla škoda si ho nepřipomenout i v Okénku. Ne nadarmo to také bývá nejnavštěvovanější klub, přestože se nedělá vlastně nic zásadního. Je to o společném setkání a vzpomínání a není třeba nic víc, protože tu výjimečnou atmosféru zajistí vždy sám vánoční čas (možná trochu s přispěním popíjeného svařáku 😊).

I tentokrát se klub povedl. Pilo se, hodovalo, vzpomínalo a nechybělo ani zpívání koled. Každý přinesl nějakou dobrotu, ohřál se svařák a pak jsme si prostě jen užívali, že

můžeme být opět po roce spolu. Jedno z hlavních témat pak byly vánoční tradice. Řešili jsme nejen ty naše české, ale i ty nejšílenější tradice ve světě. Věděli jste například, že na Islandu o Vánocích město obchází vánoční kočka a sežere každého, kdo nedostal něco nového na sebe? Nebo že v Itálii nosí dětem dárky stařena jménem Befana, a to až 6. ledna? A tradice se neliší jen ve světě, ale i u nás v Čechách, v každé domácnosti.

My jsme doma mnoho tradic nedodržovali, ale mám jednu vtipnou příhodu o tom, jak na mě a mého bráchu rodiče vyzráli s příchodem Ježíška. Záhadu jsme nikdy neodhalili a rodiče nám ji prozradili po dlouhém přemlouvání až v dospělosti. Před štědrovečerní večeří jsme vždy s bratrem chodili k babičce a dědovi, aby se rodiče mohli na příchod Ježíška připravit. Vše tehdy probíhalo v našem dětském pokoji, kam se po příchodu od prarodičů nesmělo. Když jsme přišli, už se jen jedlo, slavilo a čekalo se, až Ježíšek přiletí a z pokoje zazvoní na zvoneček. A on vždy opravdu po určité době zazvonil, přestože do pokoje už nikdo po celou dobu od našeho příchodu nešel. Dříve nebyly takové technologické vymoženosti jako dnes a nám s bráchou vrtalo hlavou, jak to rodiče tehdy dělali. No a ukázalo se, že velmi snadno a chytře. V pokojíčku byl kazeták, tehdy ještě opravdu na klasické kazety, a rodiče vytvořili speciální vánoční kazetu, kde bylo nahráno dlouhé ticho a asi po hodině jen zazvoní Ježíškův zvoneček. Kazetu zapnuli, když jsme přišli od prarodičů, a zvoneček se pak ozval v příhodnou dobu po večeři. Oba nás to velmi pobavilo a museli jsme se sklonit před nápaditostí našich rodičů. Nyní už si zvoníme na zvoneček sami, ale uvidíme, třeba tento nápad jednou využijeme pro naše děti 😊. A jaké jsou vaše vánoční tradice a zážitky?

*Karolína Veselá
terénní sociální pracovnice Praha*

Okénko do Jihočeského kraje

Milí čtenáři,

mým dnešním úkolem je napsat pro vás článek do Doteků. A o čem? Přemýšlím, dívám se, o čem jsem psala minule a předminule. Většina mých článků se týká služby SAS – sociálně aktivizační služby – všem známé jako pobyty a kluby. Jak asi tušíte, tato služba je jen malou součástí mé práce.

Co dělám dalšího? Jaké další služby vám poskytuji? Tak především SR – sociální rehabilitaci. Pod ní se skrývá spousta jednotlivých služeb, je to takový balíček služeb, v kterém jsou například výuky. V loňském roce jsem čtyři z vás učila – většinou taktilní znakový jazyk, znakový jazyk a také zvládnout se orientovat ve svém okolí bez pomoci další osoby. Výuka mne moc baví. Asi se nikdy nezbavím toho, že jsem vlastně speciální pedagog. Dále poskytuji informační servis, pod jehož názvem se skrývá dohledávání nejrůznějších informací, předčítání, nebo i to, že společně sedíme nad štosem papírů a snažíme se je roztřídit a správně zařadit. Kolikrát v roce 2023? Pouze osmnáctkrát. Zajímavou oblastí je pomoc ohledně pomůcek, někdy spolu vyřizujeme nové. Častěji vás učím s těmi, které již nějakou dobu máte. „Učím“ není správné slovo. Většinou se snažím sama přijít na to, jak která pomůcka funguje, a následně vám to ukázat a naučit vás to. Vždyť sami víte, jak často se ptám, jestli máte návod k použití. Také společně pečujeme o sluchadla. Mám moc velkou radost, když je začnete používat víc a víc, až tak moc, že je máte od rána do večera. Nejčastější součástí sociální rehabilitace je služba s krkolomným názvem: nácvik a upevnování motorických, psychických a sociálních schopností a dovedností – převedeno do lidské řeči: povíte mi, co vás trápí, jak se máte, co se povedlo. Někdy potřebujete jen vyslechnout, někdy i podpořit, že bude líp. A jsem moc ráda, že tuto službu do statistiky sčítat nemusím, trvalo by mi to dlouho, je opravdu nejčastější a probíhá vždy, když se potkáme.

k lékařům, na úřady, nakoupit a všude tam, kam se sami nezvládnete vydat či jste jen nejistí. V minulém roce to bylo sto osmkrát. Často se doprovody spojí s další službou, a to s tlumočením. To jste potřebovali třicet osmkrát.

Čtvrtou službou je sociální poradenství, základní i odborné. Pomáhala jsem vám se zvýšením příspěvku na péči, vysvětlit, proč vás pracovníci ÚP přišli navštívit. Celkem čtyřikrát jsem vám pomáhala s vyřízením příspěvku na zvláštní pomůcku. Také jsme společně podávali žádost o přiznání třetího stupně invalidity.

Tímto můj výlet do statistiky končí. A o čem budu psát příště? Jo, to nevím. Vymyslet téma článku je někdy oříšek, spíš maxi ořech. Nemáte nějaký nápad?

Jana Radová
terénní sociální pracovnice Jindřichův Hradec

Okénko do Libereckého kraje

Vážení a milí čtenáři Doteků,

protože tento článek půjde do prvního čísla našeho časopisu v novém roce 2024, rozhodl jsem se nějakým způsobem projít a reflektovat celý uplynulý rok, co jsem v LORMu prožil, jaké nastaly změny, případně co se odehrálo důležitého.

V prvním čtvrtletí roku 2023 k nám nastoupila nová kolegyně Marcela Kazíková, která obohatila náš tým a začala se věnovat klientům na Moravě. Nová kolegyně je velice aktivní a nadšená do práce a my jsme moc rádi, že ji mezi sebou máme.

Na začátku března se nám s kolegyní Veselou podařilo složit těžkou zkoušku ze znakového jazyka, 3. modul v organizaci Pevnost v Praze. Připadal jsem si trochu jako při maturitě, ale podařilo se nám zkouškou úspěšně projít, takže můžeme pokračovat dále 4. modulem.

V první polovině roku jsem se také připravoval na vedení mého prvního pobytu, který se uskutečnil v září. Práce

bylo hodně a já jsem se postupně seznamoval s novými věcmi – jak se taková akce zařizuje, plánuje a domlouvá, co všechno je potřeba vyřídit. Není toho málo, a tak jsem přípravou strávil hodiny a hodiny času.

V červnu proběhl první pobyt v Týništi nad Orlicí pod vedením kolegyně Jany Radové, který se krásně vydařil, a věřím, že se všem moc líbil.

V letních měsících je většinou v LORMu takový klidnější a pohodovější provoz, protože je doba dovolených a většina zaměstnanců má na střídačku volno. Já jsem v této době finisoval s přípravami na zářijový pobyt.

V září tedy proběhl druhý pobyt v roce 2023 v Jarměřicích nad Rokytnou. Pro mě osobně to byla premiéra jakožto vedoucího celé akce. Naštěstí vše dopadlo skvěle, myslím, že jsme si to jak klienti, tak zaměstnanci krásně užili a odjeli jsme z akce plni dojmů a nových zážitků.

Na podzim jsme s kolegyní začali navštěvovat 4. modul kurzu znakového jazyka, který je celkově dost náročný, učíme se v něm mnoho nových slovíček a na konci nás čeká zkouška ve formě natočení třiminutového videa ve znakovém jazyce a povídání na určité téma, které si vylojujeme.

Ke konci listopadu se paní ředitelce náhle ozvali z MPSV s tím, že budou kontrolovat kvalitu sociálních služeb, které klientům poskytujeme, zejména pak oblast tlumočnictví. Inspekce proběhla nejprve na dálku, kdy paní ředitelka zaslala na ministerstvo mnoho dokumentů, a pak i osobně v poradenském centru v Liberci. Přibližně v polovině prosince nám zaslali vyhodnocení proběhlé inspekce, ve kterém jsme dostali nejvyšší možné hodnocení ke každému kritériu. Až na nějaké malé drobnosti, které jsme obratem doplnili a opravili, jsme měli vše v pořádku.

Další novinkou je, že v ulici Zahradní v Liberci se dokončuje oprava Centra pro zdravotně postižené, nyní chybí již jen kolaudace a pár nějakých drobnějších doplňků. Dům je krásně opravený, bezbariérový a my v něm budeme znovu mít Poradenské centrum LORM Liberec, ve kterém se po předchozí domluvě se sociálním pracovníkem můžeme opět scházet.

V prosinci také proběhl v Praze vánoční klub, na kterém se sešlo mnoho klientů, rodinných příslušníků, a dokonce dvě sympatické studentky speciální pedagogiky. Při setkání jsme si krásně popovídali, sdíleli jsme společné zážitky a novinky. Také jsme si četli o zajímavých vánočních tradicích v různých zemích a na závěr jsme hráli a zpívali koledy. Myslím, že tato akce byla krásným a pohodovým zakončením celého roku 2023.

Celý tento rok byl plný různých zážitků, výzev a zajímavých situací. Při práci s klienty jsem například řešil změnu výše příspěvku na péči, příspěvek na bydlení, žádost do Domova pro zrakově postižené Palata, vyřizování digitální zvětšovací lupy, ruční lupy, brailského displeje, signalizačního systému k mobilnímu telefonu, domovnímu zvonku, pevné lince a další a další věci, záležitosti a situace.

Jsem zvědavý, co nového přinese rok 2024. Doufám, že to budou hlavně příjemné a krásné okamžiky, a pokud přijdou nějaké těžké a náročné výzvy, věřím, že je společně v LORMu překonáme a budeme zase silnější a zkušenější.

*Václav Skalický
terénní sociální pracovník Liberec a Praha*

Okénko do Moravskoslezského kraje

Zdravím ze severní Moravy, a to konkrétně z města Orlová. Jedná se o město staré 800 let, které se v 80. letech minulého století postupně rozšiřovalo hlavně příchodem horníků, kteří potřebovali domov. Mně se tady bydlí moc dobře. Dnes se ve svém Okénku zaměřím na cesty za vámi, mými klienty. Kam všude mě cestování zavede? Začnu kousek od Orlové, tam najdeme Havířov, nejmladší město v České republice. Bylo postaveno v 50. letech minulého století a podle toho také vypadá. Dýchne na vás socialistický realismus. Ale určitě má Havířov své kouzlo. Kousíček od Havířova je Těrlicko, malá obec s přehradou. Nesmím také zapomenout na Bohumín, od Orlové coby kamenem dohodil, odkud vyjíždí vlaky snad všemi směry. Pro mě je

důležitý směr Praha, kam jezdím za svými kolegy na porady, školení a také Prahu lépe poznávat. Vrátime se ale zpět do Ostravy. Co o ní víme? Je třetím největším městem v republice a prošla obrovskou proměnou. Z výhradně těžebního a průmyslového města se stalo město zelené a kulturní. Kdo by neznal festival Colours of Ostrava? Popojedu dál – necelou hodinku od Ostravy se nachází krásné město Opava, které má obdivuhodné historické stavby. Jednou z nich je rodný dům Petra Bezruče. Dále za vámi jezdím do Libhoště, malé vesničky asi 10 minut od Nového Jičína a Štramberku. Mám také klientku z Krnova, ale ještě jsem tam za ní nebyla, protože ona zatím jezdí za mnou. Také často cestuji do Přerova, kterým denně projíždí tisíce aut po dopravní tepně vedoucí skrz město. Mezi těmi auty jede i to naše. Kdo by řekl, že kousek dál už jsou klidné Pavlovice u Přerova, kde z místního zámku vybudovali domov pro seniory, do kterého za vámi občas také dojíždím. Popojedeme prstem na mapě dál, a to do Hrdibořic. Nic vám to neříká? Zní vám to jako jazykolam? Je to malá vesnička asi 20 minut od Olomouce v okrese Prostějov. Dominantou obce je malebná kaplička. A ano, do města tvarůžků, pardon, metropole Hané, Olomouce, jezdím minimálně dvakrát měsíčně. Je to město univerzitní, historické a najdeme v něm také pěknou menší zoo. Ale nejenom hanácké roviny jsou mým rajónem, také zavítám i pod hory, a to třeba do Trojanovic. Je zde výchozí bod na Pustevny a Radhošť. Ano, dívala jsem se vzhůru na kopec a socha Radegasta se dívala na mne. A protože za vámi cestuji až dolů na jih, tak už jsem docestovala až do Otrokovic, kde se vyrábí pneumatiky Barum. Kousek vedle zajíždím do Zlína, kde s nadsázkou všechno patří Baťovi. Domy, knihovna, kavárna i univerzita. Město má svůj industriální půvab. My dříve narození ho známe ještě jako Gottwaldov. Objevila jsem se také v městysu Pozlovice, kousek od Luhačovic, lákavého lázeňským turismem. V Pozlovicích najdete přehradu, hotelový komplex a kostel svatého Martina. Můžete si udělat krásné procházky i do hlubokých lesů. Také za vámi jezdím do Centra sociálních služeb pro osoby se zrakovým postižením v Chrlicích, ano, to už se bavíme o Brně. Brno je zkouška mé trpělivosti, co

se týká dopravy. Snad nejdál z Ostravy to mám do Lažánek, podhorské obce za Brnem. Cestou projíždím kolem hradu Veverí a v Lažánkách se kochám krásnou přírodou a pasoucími se koňmi na palouku. Doufám, že jsem snad na žádné místo nezapomněla. Ale pozor, vlastně ano, ještě tady máme Šumperk, do kterého mě zavedl doprovod mé klientky, a já jsem zjistila, že je to nádherné město s historií. Říká se mu „živá brána do Jeseníků“. Tak, milí lormáci, těch 17 000 kilometrů, které jsem za vámi v roce 2023 najezdila, stálo za to! Budu i nadále pomáhat s nákupy, výběrem oblečení, s placením složenek na poště, s vyřizováním různých záležitostí na úřadu, budu vám nabízet kompenzační pomůcky, učit vás Lormovu abecedu a potkávat se na klubových akcích a na pobytech. Prostě chci být pro vás užitečná tak, abyste cítili mou podporu jak v sociální oblasti, tak v oblasti lidské. Už se těším na shledání, díky vám jsem se toho už hodně naučila a ještě určitě hodně naučím. Tak zase někdy v Ostravě! Nebo v Brně?

*Marcela Kazíková
terénní sociální pracovnice Ostrava*

STALO SE ANEB POHLED Z DRUHÉ STRANY

I když jsme občas bloudily, nikdy jsme se neztratily...

... končí v Dotecích 2008 svůj příspěvek na téma Dvoukola aneb tandemy Váša Turková. Má na mysli nás dvě, předzdivané indiánské babičky podle věku a šátků kolem hlavy, a je jako vždy velmi korektní, jelikož pravdou je, že jsme bloudily imrvére, jak je mým neblahým zvykem. To jsme tenkrát byli na tandemech s LORMem poprvé, nedaleko překrásných Slavonic, v části zvané Česká Kanada, hostil

nás Bejčkův mlýn a bylo to jedním slovem FANTASTICKÉ! Dlouhá a náročná příprava premiérové skupinové sportovní akce se vyplatila, zapomenuty byly všechny organizační těžkosti, problémy a zádrhely, které nás stály spoustu času, sil a nervů. Chápejte – byl to první počín tohoto druhu a nebylo kde brát návody či rady. A tak jsme si, jako už několikrát předtím, museli poradit sami. Vymyslet, zpracovat, vyzkoušet, přepracovat, doplnit, změnit, přizpůsobit, minimalizovat mně vlastní katastrofické scénáře a nakonec realizovat. Když se během praktického školení usadili trasěři za říditka, měli ručky rozklepané navzdory vědomí, že jim za zády sedí figurant v klapkách, které může kdykoliv sundat. A jakmile se potom v pořadí vystřídali, mnozí propadli panice doprovázené jekotem až vřískotem – navzdory tomu, že netušili, kam jsou vezeni, udíleli vodičům rady a povely typu: „Opatrně, pomalu, rovně, s citem, brzdiíí!“ Zkuste si představit, že vezete na dvoukole parťáka bez zrakové a sluchové kontroly, vybíráte cestu, sledujete silniční provoz, udržujete rovnováhu, volíte rychlost, optimální rozestupy od ostatních, vyhlížíte místo k bezpečnému zastavení a rozjezdu, přitom obhlížíte krajinu a verbálně tlumočíte svému tandemistovi vše, co se kolem vás děje. Občas taky musíte sáhnout do svých fyzických rezerv, pustit se do mírného rizika, včas odhadnout, na co máte a kdy už je lepší těžké kolo tlačit. A nad tím vším obchází obrovská a nepopsatelná zodpovědnost za druhého člověka, který vám s absolutní důvěrou vložil do rukou své zdraví, potažmo život. Máte to? Víím, vy, co jste zažili, jste si své traséry hýčkali, vědomi si obtížnosti jejich role. A vy, kteří se teprve na tandem chystáte, na to prosím nikdy nezapomeňte.

A máme tu rok 2009, tandemy podruhé. To už jsme byli starými mazáky a přípravu jsme zvládali mnohem rychleji, orientovaněji, zkrátka jsme věděli, kam se obrátit, co pohlídat, co můžeme čekat, komu, čemu se vyhnout. Na Horku na Moravě zavzpomínala Jarka Žáková v závěru svého příspěvku do Doteků z roku 2009: „Byli jsme prima parta a o hezké zážitky, veselé příhody a legrácky nebyla nouze, a tak se zase těším na příští rok – jen si říkám, že si tentokrát dám na sedadlo polštářek nebo nafukovací kruh.“ Těšili jsme se všichni – na-

příklad do Třeboně. Odsud se mi vybavuje, jak jsme jeden večer poseděly s Jiřkou Vlčkovou na útulné předzahrádce u příležitosti jejích narozenin. Nebo narození vnoučátka? Každopádně když Jiřinka hradila útratu za vyhlášené kapří řízečky, která tehdy činila řekněme 360 Kč, vytáhla bez kontroly bankovky navíc a s noblesou sobě vlastní poděkovala číšníkovi slovy: „To je v pořádku!“ „Pardon, to není v pořádku,“ se stejnou noblesou reagoval číšník, „ještě chybí 60 korun.“ Z Břeclavi se mi vybavuje excelentní kuchyně a s ní spojené nebývalé obžerství, také množství čapích hnízd plných mláďat, která lemovala cestu na Zámeček. Mikulov se mi připomíná udatným jezdeckým kouskem kolegyně Martiny Kučerové, současné skvělé načitatelky Doteků, která s Ivem Volfem za zády prosvištěla z kopce pod závorou, třmící sotva 30 centimetrů nad řídítky kola. Oba včas zalehli do vodorovné polohy a já jako trouba rovnou za nimi, o půl metru vyšší a půl metráku těžší. Dodneška nechápu, jak se nám s Vášou podařilo projet bez zhoblovaných hřbetů. Bruntál, Jeseníky, překrásná příroda, kopcovitý terén, nejčistší vzduch v republice, k tomu úžeh naší paní ředitelky, to vše dohromady pak zkouška síly, odhodlání a vytrvalosti. Tak (nejen) takové byly, moji milí čtenáři, tandemové pobyty, na které nelze zapomenout.

Zdena Jelínková
šéfredaktorka Doteků

PŘÍSPĚVKY ČTENÁŘŮ

Tři vepři

Předevčírem přesně ve tři
byli spolu ve při vepři.
Přeli se o povětrí,
jaké bude pozítří.

Ve při byli jen tři vepři,
prou se spolu vždycky ve tři.
Ti tři vepři byli ve při
také včera opět ve tři.

A ty čtvrtý vepři, ve tři
nepřítři se ke při těch tří!
Řekni těm třem vepřům: Vepři,
nepřete se o povětrí!
Příliš při tom vřískáte
a do všeho třískáte.

František Hynek

Odkud to teče?

Doma jsem často kocoura Macíka držel v náručí. Jednou mě napadlo, co bude dělat, když do umyvadla z kohoutku pustím tenký proud vody. Macík si toho čehosi divného, co tu před chvílí nebylo, všiml. To je divné, tak si na to sáhne. Pacičkou si to chce vzít, ale co to? Rozstříklo se to, tak znovu a znovu. Kocour se diví, ale docela se mu tahle hra líbí. Jenomže pacičku má celou mokrou. Aha, to je voda. Otřepává si pacičku a zkouší to znovu. Teď už ví, že je to doopravdy voda. Docela jsme se bavili.

Za několik dní bylo zapotřebí cosi zalít na zahradě, tak jsem zapojil modrou umělohmotnou hadici k vodovodnímu

kohoutku na dvorku a hadici natáhl nahoru na zahradu. Kocour Macík byl na zahradě se mnou. Všude sucho, ale tady vytéká pramínek vody. Odkud se tady bere voda? Macík se pacičkou přesvědčuje, opravdu tu vytéká voda. Ale odkud? Tady z toho modrého dlouhého. To se musí prozkoumat! Tak s hlavou u hadice jde po zahradě až na dvorek. Aha! Tady to je! To dlouhé modré je připojené na vodovodní kohoutek. Zde se vždycky ta voda pouští, dnes ale teče tady tím modrým až na zahradu, takže už to ví, je to všechno v naprostém pořádku.

I zvířátka jsou zvědavá, ale že by Macík byl i zvědavý? Zvědaví jsou přece lidé, lidé chtějí přijít všemu na kloub. Ano, jenomže lidé mají myšlení dokonalejší. Mají také všechny předpoklady k tomu, aby na kloub přišli skoro všemu. Stačí mít hodně vědomostí, trochu přemýšlet a vědět, jak na to. Pouhá zvědavost ale nestačí. Lidská zvědavost, vědomosti a lidské myšlení nám to umožňují.

František Hynek

Moje obrázková knížka

Moje obrázková knížka
u babičky, od Ježíška.

Když jsem ji pod stromečkem viděla,
nic jiného už jsem nechtěla.

Byly mi asi čtyři roky, ne víc,
vůbec jsem ještě neuměla číst.

„Jak se knížka jmenuje?“ honem jsem se ptala.

Mé zvědavosti se babička smála.

„Jmenuje se podle obrázku, vidíš kytičky?“

„Babi, to jsou přece zvonečky!“

Potom jsem za babičkou s knížkou chodila
a o čtení veršů moc prosila.

Dlouho s tím babička práci neměla,
brzy jsem je odříkat uměla.

Vidím to jako dnes – posluchači kocour a pes.

Zvoní zvonky na paloučku, sbíhá se tam plno broučků.

Přišli žabky, krtci, myšky, sedli vedle pampelišky.

Proč tu zvoní? Co tu mají? Poslyšte, co povídají.
Chtěl si čmelák koupit dudy, kde je sehnat, u všech všudy?
Udělal je sám. Teď se na ně pilně učí, celý den ty
dudy bzučí v polích květinám.
Měl vrabeček čtyři děti, pořád měly hlad,
neměl je čím uživiti, sedlákovi krad
zrnka pšeničky, doma krmil hladové dětičky.
Hrdlička měla hezký krám, prodávala marcipán.
Přiletěl havran hladový,
snědl jí všecko cukroví.
Včelka chtěla pomáhat,
aby se nemusel perníkář namáhat.
Bzučela: „Já pomáhat dovedu!“
Najednou spadla do medu.
Veveříčka veveří
má chaloupku bez dveří
a světničku bez sedátek
a v ní je pět veveřátek.
Veveříčka veveří
shání dětem večeri,
na jadrka z oříšků
těší se pět kožíšků.
Pejsek má na babku zlost,
dlouho nedostal voňavou kost,
to abyste věděli –
babka peče maso
jen v neděli.

Pavla Sykáčková

ROZHOVOR

Hůl nebo koště, hlavně vesele!

*Vážení čtenáři, vítajte u rozhovoru s panem **Milanem Koklarem**, dlouholetým členem-klientem organizace LORM, jejím vášnivým obdivovatelem a propagátorem, člověkem, s nímž mě pojí nejen vášeň pro tatarský biftek a bonbóny lipo všeho druhu, ale i smysl pro humor a – jak si troufám a jak doufám – i mnohaleté přátelství.*

Milane, tedy spíše Koki, jak tě už přes 15 let oslovuji, probrali jsme život mockrát nahoru a dolů, taky zprava i zleva, přesto bych si netroufla říct, že o tobě vím všechno. Co třeba tvé rané dětství, jak na něho vzpomeneš?

Od mého dětství už uplynulo hodně vody. Narodil jsem se ve Vyšším Brodu, kde jsme s bratry páchali různá alotria, která ke klučičím hrám patří. Padesátá léta po válce v pohraničí byla chudobná, byla bída, ale my, malí kluci, jsme to tak nevnímali. Neměli jsme ani koloběžky, ani kola, natož počítače, mobily a další vymoženosti dnešních dětí, ale hry na indiány, zloděje a policajty, Japonce, Rusy a Poláky měly své obrovské, samozřejmě „dobové“ kouzlo. Potraviny byly na lístky, cizokrajné ovoce bylo velkou zvláštností a za odměnu, nebyly peníze. Ale lidi k sobě měli o hodně blíž, pomáhali jsme si, žili tak nějak společně. Doba to byla krásná, pro malé děti bezstarostná, moc rád vzpomínám.

Čas dětství utekl jak splašený kůň, jak z vlastní zkušenosti vím. Skončila „základka“, nastaly povinnosti. Nebo ne? Kam jsi měl namířeno?

Po ukončení základní školy jsem odjel do Lišova, kde jsem nastoupil do učebního oboru truhlář. Bylo mi patnáct a jel jsem poprvé parní lokomotivou. A ta mě obrazně řečeno přivezla nejen ke střednímu vzdělání, ale i do samostatného života – teď už bylo jen na mně, jak se o sebe postarám, jak to zvládnou – hospodařit s málo penězi, vyřídit si školní průkazku, neztratit se v pro mě velkém městě... Tenkrát nás rodiče nevodili za ručičku, jak je tomu u mlá-

deže dnes, nebyli jsme znalí cestování, neměli jsme žádné zkušenosti mimo rodnou obec.

Takže ses naučil práci s voňavým dřevem a postarat se sám o sebe.

Ale nejen to, taky žít a pracovat v kolektivu, respektovat autoritu, ve volném čase třeba hrát volejbal, fotografovat, miloval jsem filmy. S kluky a samo sebou i děvčaty mého věku jsme si užili spoustu zábavy a legrace.

Na řadě je ono u starší generace známé a oblíbené „Vojna není kojná...“

Přesně! To „posametová“ generace vůbec netuší, o čem je řeč. V roce 1969 v přijímači v Bechyni nás ostříhali dohola, jak zpívá Jarek Nohavica, nahnali do sprch a potom jsme nahatí klusali na ubikaci pro vojenský mundúr. Sloužil jsem u roty RTZ pro MiG 121. A už to jelo – mazáci x bažanti...

Ajaj, že by jen samé nepěkné vzpomínky?

Ale kdepak, na vojně se vytvořila i celoživotní přátelství! A taky byly opuštěčky a vycházky. Během jedné z nich jsem se dokonce seznámil se svojí budoucí manželkou.

Často mě napadlo, jak tehdy muži žehrali na povinnou vojenskou službu, aby po jejím absolvování po celý život o ničem jiném nemluvili 😊. Ty už máš vojnu zdárně za sebou, co tě čeká teď?

Klasický scénář tehdejší doby – oženit se, založit rodinu, najít bydlení, práci, tak nějak normálně žít. Po krátké době jsme se trvale usadili v Českých Budějovicích, kde jsem si našel sice špinavou, zato celkem dobře placenou práci v tamější lakovně. A tady, při jedné z pravidelných pracovních lékařských prohlídek, mi zjistili, že špatně vidím a slyším – poškození sítnice a nevratné poškození sluchu.

Kolik ti bylo let, když tě tato tragická zpráva zastihla?

Necelých čtyřicet. Musel jsem odejít do invalidního důchodu. Zhroutil se mi celý svět, rozpadlo manželství, byl jsem dost na dně.

Dokáže se vůbec člověk, který do té doby žil naprosto běžný, aktivní, „obyčejný“ život se všemi těmi malými radostmi a starostmi, s tak osudovým verdiktem smířit, vyrovnat, nebo mu dokonce čelit?

Těžko říct, asi časem nezbyvá nic jiného než situaci přijmout. Pokud jsem nechtěl ztratit úplně všechno, musel jsem bojovat. A to vlastně musím dodnes, pořád, každodenně. Naučit se zvládnout domácnost, nákupy, vaření, chodit s holí, orientovat se v cizím prostředí, mezi lidmi, být s lidmi, dělat všechno co jde, aby člověk nezůstal vyřazený ze života.

Naštěstí je už dnes možnost vyhledat pomoc odborníků, kteří pomohou s běžnou činností, doporučí různé pomůcky, které život s hluchoslepotou do nějaké míry usnadní.

Přišel rok 2008, rok, kdy ti tehdejší terénní sociální pracovnice LORMu nabídla spolupráci s organizací LORM.

Je to tak, do té doby jsem o LORMu nevěděl. Hned následující rok jsem jel se svým kamarádem Tondou na první lormácký pobyt a po něm na mnoho dalších – turistika, edukace, tandemy, běžky, výuka taktilního znakového jazyka, 2x štafeta na pražském maratonu s trasérkou Lenkou, kde jsem dokonce v mé věkové kategorii zvítězil, Lormolympiády, z nichž mám 15 zlatých, 14 stříbrných a 2 bronzové medaile. A Cena Hieronyma Lorma, odkud jsem si také přivezl umístění na stupních vítězů. V neposlední řadě klubová setkání lormáků u nás na oblasti, pravidelná a vydatná pomoc naší terénky Jany, zkrátka báječní lidé, kteří umí, rozumí a pomáhají.

Co nějaká „veselá vzpomínka z natáčení“, byla by?

To by nám, obávám se, nestačily celé Dotečky! Pro pobavení jenom jednu, spíš takovou perličku: Na pobytu s lormáky v Jablonci nad Nisou jsme během turistického pochodu narazili na hospůdku s malinovým pivem, no neochutnejte! Jenže následně jsem si potřeboval dojít na toaletu, kam mě doprovodila průvodkyně Zdenka. Červenobílou hůl jsem si odložil za dveře, a když jsem se vracel k naší skupince, ozval se hurónský smích – prý co to mám za koště, jestli jdu zametat dvorek? Holt chybička

se vloudila a já místo s holí dochvátal ke stolu s pometlem.

Vím o tobě, že denně sportuješ, běháš do schodů, chodíš na dlouhé vycházky, sleduješ politické dění u nás i ve světě, jsi zkrátka neustále v pohybu, ať už doslovně, nebo obrazně. A taky že jsi lormákem tělem i duší. Co jsem věděla, jsem na tebe čtenářům prozradila, a ty jim prozrad', co bys LORMu popřál do budoucna?

Aby v této těžké době přežil všechny ty ekonomické trable, se kterými se musí neustále potýkat a bojovat, aby zůstal pořád tím skvělým pomocníkem nám hluchoslepým, aby měl v kolektivu pořád prima lidi, kterých si moc vážím, zkrátka a dobře, aby byl!

Děkuji za rozhovor, Koki, a dovol mi, abych tak trochu parafrázovala tvé přání LORMu – zkrátka a dobře, ať jsi!

*Zdena Jelínková
šéfredaktorka Doteků*

Dávky pro zdravotně postižené v roce 2024

Kromě případného invalidního důchodu mají postiženým ulevovat zvláštní dávky pro zdravotně postižené. Když nestačí, další podporou by měly být sociální dávky.

Speciální dávky pro zdravotně postižené jsou dvě: příspěvek na mobilitu a příspěvek na zvláštní pomůcku. Pod příspěvek na zvláštní pomůcku spadá i příspěvek na motorové vozidlo nebo na úpravu bydlení.

I v roce 2024 zůstává (pořád jako dočasné) rozšíření příspěvku na mobilitu, které bylo zavedeno v době covidu. Týká se lidí odkázaných na podpůrné dýchací přístroje. Toto rozšíření má trvat do konce roku 2024.

PŘÍSPĚVEK NA MOBILITU: KDO HO DOSTANE A KOLIK DĚLÁ?

Výše příspěvku na mobilitu je 900 korun měsíčně. Standardně je určen lidem s handicapem, kteří se pravidelněji někam dopravují nebo nechávají dopravovat.

Jde například o cesty do práce nebo do školy, kam vás vozí členové rodiny nebo kam si odvoz platíte. Nárok na dávku se přiznává i dětem od jednoho roku výš, za nezletilé žádost podávají zákonní zástupci.

K doložení toho, že se člověk někam pravidelně přepravuje nebo nechá přepravovat, stačí čestné prohlášení.

Nárok na příspěvek mají jen lidé s průkazem osoby se zdravotním postižením typu ZTP nebo ZTP/P, tedy osoby zvláště těžce postižené nebo zvláště těžce postižené s průvodcem.

Příspěvek obvykle nedostane ten, komu se poskytují pobytové sociální služby podle zákona o sociálních službách v domově pro osoby se zdravotním postižením, v domově pro seniory, v domově se zvláštním režimem nebo ve zdravotnickém zařízení ústavní péče. Pokud ale člověk někam pravidelně jezdí, zažádat určitě může – úřad smí udělat „z důvodů hodných zvláštního zřetele“ výjimku. Cesty je ale potom potřeba prokazovat třeba jízdenkami nebo účtenkami, čestné prohlášení už nestačí.

Česká správa sociálního zabezpečení vyplácí měsíčně zhruba 270 tisíc příspěvků na mobilitu.

DOČASNÝ PŘÍSPĚVEK NA MOBILITU PRO LIDI S DÝCHACÍMI POTÍŽEMI

Zvláštní příspěvek na mobilitu pro lidi, kteří využívají celý kalendářní měsíc zdravotnický prostředek pro dlouhodobou domácí oxygenoterapii nebo zdravotnický prostředek pro domácí plicní umělou ventilaci, byl zaveden jako dočasný v roce 2022.

Šlo o reakci na prudký nárůst cen elektřiny: přístroje, o které jde, se nedají jen tak vypnout a na jejich provozu se nedá šetřit. Jejich uživatelé se kvůli cenám energií ocitali v potížích a museli opakovaně žádat o pomoc v hmotné nouzi.

Výše tohoto typu příspěvku na mobilitu je 2 900 korun za měsíc. K žádosti je potřeba krajskému úřadu práce doložit potvrzení od zdravotní pojišťovny.

JAK ŽÁDAT O PŘÍSPĚVEK NA MOBILITU?

Pokud máte datovou schránku, uznávaný elektronický podpis nebo identitu občana (například bankovní identitu), můžete o příspěvek na mobilitu požádat online na webu MPSV.

Jinak můžete vyplněný formulář podat poštou nebo osobně na krajské pobočce úřadu práce.

Dávka se vyplácí zpětně. To znamená, že na účtu ji můžete čekat do konce kalendářního měsíce následujícího po měsíci, za který náleží. Případně je možné si příspěvek nechat vyplácet jen jednou za tři kalendářní měsíce.

PŘÍSPĚVEK NA ZVLÁŠTNÍ POMŮCKU

Druhá dávka, která mírní finanční dopady zdravotního postižení, je příspěvek na zvláštní pomůcku. Na rozdíl od příspěvku na mobilitu, který se vyplácí opakovaně, je příspěvek na zvláštní pomůcku dávka jednorázová. Měsíčně jí Česká správa sociálního zabezpečení vyplácí kolem pěti set.

Příspěvek na zvláštní pomůcku je určený pro lidi, jejichž postižení – těžká vada nosného nebo pohybového ústrojí nebo těžké sluchové či zrakové postižení dlouhodobého charakteru – trvá nebo podle doktorů bude trvat víc než rok.

Přesný seznam zdravotních postižení, u kterých člověku vzniká nárok na přiznání příspěvku na zvláštní pomůcku, najdete v příloze zákona o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením.

JAK ŽÁDAT O PŘÍSPĚVEK NA ZVLÁŠTNÍ POMŮCKU?

U většiny pomůcek musí být osoba, která žádá nebo pro kterou se žádá, starší než jeden rok. U žádostí týkajících se motorového vozidla, schodolezu, zvedacích plošin, schodišťových sedaček, stropních zvedacích systémů nebo úpravy bytu musí být žadatel, respektive osoba, pro kterou se o příspěvek žádá, starší tří let. Pořízení vodícího psa úřad proplatí jen žadatelům od patnácti roků výš.

O příspěvek na zvláštní pomůcku včetně příspěvku na motorové vozidlo můžete žádat online na webu MPSV. Na téže stránce najdete i formulář k vyplnění a vytištění, pokud budete chtít žádat osobně na krajské pobočce úřadu práce.

O příspěvek na zvláštní pomůcku se dá žádat ještě dvanáct měsíců po jejím pořízení. Vyplácí se do konce měsíce, který následuje po měsíci, kdy byla dávka přiznána.

NA CO SE DÁ PŘÍSPĚVEK NA ZVLÁŠTNÍ POMŮCKU POUŽÍT?

Příspěvek slouží na pořízení pomůcek, které člověku zlepší základní soběstačnost nebo mu pomůžou k práci, k přípravě na budoucí povolání, k získávání informací, ke vzdělávání nebo kontaktu s okolím.

Příspěvek se dá získat například na schodišťové plošiny, schodišťové sedačky, zvedací systémy, kamerové lupy, speciální úpravy automobilu, digitální čtecí přístroj nebo bezbariérovou úpravu bytu. Zvláštní pomůckou může být ale i motorové vozidlo nebo vodící pes.

Příspěvek na zvláštní pomůcku se neposkytuje na zdravotnické prostředky, které jsou částečně nebo zcela hrazeny zdravotní pojišťovnou, nebo na ty, které žadateli zdravotní pojišťovna půjčila.

Výše příspěvku se liší podle ceny pomůcky. Na pomůcku v ceně pod 10 000 korun se příspěvek přiznává většinou jen tehdy, když příjem žadatele a s ním společně posuzovaných osob nedosahuje osminásobku životního minima. Dají se

ale dělat výjimky, zejména když člověk žádá o takové „lacnější“ pomůcky častěji. Spoluúčast žadatele se stanovuje na 1 000 korun.

KOLIK JE V ROCE 2024 PŘÍSPĚVEK NA ZVLÁŠTNÍ POMŮCKU?

Spoluúčast je obecně podmínka dávky: něco si žadatel vždycky musí zaplatit sám. U pomůcek v ceně nad 10 tisíc korun Úřad práce přispěje maximálně 350 tisíc korun. Jen u šikmé nebo svislé zvedací plošiny může být příspěvek vyšší: až 500 tisíc korun. Speciálně se počítají příspěvky na motorové vozidlo.

PŘÍSPĚVEK NA AUTO

V rámci příspěvku na zvláštní pomůcku můžete požádat i o příspěvek na nákup motorového vozidla. Nárok máte v případě, že se opakovaně někam dopravujete, můžete řídit motorové vozidlo nebo jste schopni být převáženi.

Okruh lidí s nárokem je ale užší. Patří do něj jen lidé s těžkou vadou nosného a pohybového ústrojí, lidé s těžkou nebo hlubokou mentální retardací a od loňska lidé s autistickou poruchou s těžkým funkčním postižením, s opakovanými závažnými a objektivně prokázanými projevy autoagrese nebo heteroagrese, které přetrvávají i přes zavedenou léčbu.

Příspěvek na auto je minimálně 100 tisíc, maximálně 200 tisíc korun. Výše příspěvku je odvozená od čtvrtletního příjmu žadatele, případně členů společně posuzované domácnosti. Příjem za kalendářní čtvrtletí se porovnává s částkou životního minima.

Pokud úředníci vaši žádost zamítnou nebo nejste spokojení s výší příspěvku, můžete se proti rozhodnutí odvolat. Na podání odvolání máte patnáct dní od doručení rozhodnutí. O výsledku odvolání rozhoduje Ministerstvo práce a sociálních věcí.

(kráceno)

Zdroj: <https://www.penize.cz/socialni-davky/449555-davky-pro-zdravotne-postizene-2024-kdo-ma-narok-a-jak-zadat>

Příspěvek na zvláštní pomůcku

Zvláštní nebo také kompenzační pomůcka umožňuje člověku sebeobsahu nebo je využívána k pracovnímu uplatnění, k přípravě na budoucí povolání, k získávání informací, ke vzdělávání anebo ke styku s okolím.

U zrakového postižení zákon č. 329/2011 Sb., o dávkách pro osoby se zdravotním postižením počítá se čtyřmi kategoriemi postižení:

1. úplná nevidomost obou očí: ztráta zraku zahrnující stavy od naprosté ztráty světlocitu až po zachování světlocitu s chybou světelnou projekcí
2. praktická nevidomost obou očí: zraková ostrost s optimální korekcí v intervalu 1/60 (0,02) – světlocit s jistou projekcí nebo omezení zorného pole do 5–10 stupňů od bodu fixace, bez omezení zrakové ostrosti
3. silná slabozrakost obou očí: zraková ostrost s optimální korekcí v intervalu 3/60 (0,05) – lepší než 1/60 (0,02)
4. ztráta jednoho oka nebo ztráta visu jednoho oka se závažnější poruchou zrakových funkcí na druhém oku, visus vidoucího oka roven nebo horší než 6/60 (0,10) nebo koncentrické zúžení zorného pole do 45 stupňů od bodu fixace.

Seznam druhů a typů zvláštních pomůcek je ve vyhlášce č. 388/2011 Sb.

Lidé ze všech výše uvedených skupin mohou žádat o tyto pomůcky:

- kalkulátor s hlasovým výstupem
- digitální zápisník pro zrakově postižené s hlasovým výstupem nebo braillovým displejem
- speciální programové vybavení pro zrakově postižené
- elektronická orientační pomůcka pro zrakově postižené a hluchoslepé; jedná se o akustické orientační majáky, vysílačky pro ovládání akustických orientačních majáků, pomůcky na zachytávání vysokých překážek
- multifunkční elektronická komunikační pomůcka pro zrakově postižené a hluchoslepé; jedná se o stolní nebo mobilní telefony se zvětšenou a kontrastní klávesnicí,

ozvučené mobilní telefony nebo tablety se speciálními funkcemi či příslušenstvím pro zrakově postižené

- měřicí přístroje pro domácnost s hlasovým nebo hmatovým výstupem

Lidé s úplnou nebo praktickou nevidomostí obou očí mohou kromě toho žádat o tyto pomůcky:

- vodící pes
- psací stroj pro nevidomé
- popisovací kleště pro nevidomé
- indikátor barev pro nevidomé
- braillový displej pro nevidomé
- tiskárna reliéfních znaků pro nevidomé
- hlasové popisovače pro nevidomé a hluchoslepé
- digitální čtecí přístroj pro nevidomé s hlasovým výstupem

Lidé s úplnou nevidomostí obou očí, praktickou nevidomostí obou očí a silnou slabozrakostí obou očí mohou kromě toho žádat o tyto pomůcky:

- diktafon
- kamera s hlasovým výstupem

A konečně lidé s praktickou nevidomostí, silnou slabozrakostí a ztrátou jednoho oka se závažnější poruchou funkcí druhého oka mohou kromě toho žádat o tyto pomůcky:

- kamerová zvětšovací lupa
- digitální zvětšovací lupa

Pokud jsou splněny výše uvedené předpoklady, je pro vznik nároku na příspěvek ještě důležité, aby se jednalo o tzv. dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav, což znamená, že daný zdravotní stav trvá déle než jeden rok nebo dle předpokladů lékařské vědy bude trvat déle než jeden rok. Dále musí být žadatel starší jednoho roku, u vodícího psa starší patnácti let. O pomůcku stejného druhu lze žádat jednou za pět let, v určitých případech je to však možné i dříve. Například pokud dojde ke zhoršení zdravotního stavu a stávající pomůcka již nevyhovuje.

VÝŠE PŘÍSPĚVKU A SNÍŽENÍ SPOLUÚČASTI

U příspěvku na zvláštní pomůcku je zásadní, zda je cena požadované pomůcky vyšší nebo nižší než 10 000 Kč. Cenou se rozumí pořizovací cena pomůcky.

Jestliže je cena nižší než 10 000 Kč, žádost bude úspěšná, jen pokud je příjem žadatele a osob s ním společně posuzovaných nižší než osminásobek životního minima jednotlivce nebo životního minima společně posuzovaných osob podle zákona o životním a existenčním minimu. Co to v praxi znamená? Sečtou se všechny čisté příjmy domácnosti, přičemž z dávek určených pro osoby se zdravotním postižením se za příjem nepovažuje příspěvek na mobilitu a příspěvek na péči, invalidní důchod se započítává. Výsledné číslo se porovná s hodnotou osminásobku životního minima. Aktuální hodnota životního minima jednotlivce, tedy pokud někdo žije v domácnosti sám, je 4 860 Kč měsíčně. Pokud s žadatelem v domácnosti žijí další osoby, výše životního minima je odlišná. Pro první dospělou osobu je aktuální výše 4 470 Kč, pro každou další dospělou osobu je ve výši 4 040 Kč. Pro děti je výše životního minima následující: dítě do 6 let 2 480 Kč, dítě od 6 do 15 let 3 050 Kč a pro nezaopatřené dítě od 15 do 26 let 3 490 Kč. Jednotlivé výše životního minima pro členy domácnosti se sečtou a vynásobí osmi. Výsledek, který tímto způsobem získáme, porovnáme s hodnotou součtu příjmů, a pokud jsou příjmy nižší než osminásobek životního minima, lze žádat o příspěvek i u těch pomůcek, jejichž pořizovací cena je nižší než 10 000 Kč. Spoluúčast žadatele je vždy 1 000 Kč.

Zákon vstřícně počítá i se situací, kdy je příjem vyšší, než je osminásobek životního minima, ale žadatel žádá opakovaně o příspěvek na různé zvláštní pomůcky, jejichž cena je nižší než 10 000 Kč. Potom lze příspěvek poskytnout na základě tzv. správní úvahy „z důvodů hodných zvláštního zřetele“.

Jestliže je cena vyšší než 10 000 Kč, stanoví se výše příspěvku tak, aby spoluúčast činila 10 % z ceny, příspěvek je tedy standardně poskytován ve výši 90 % z ceny. Příspěvek nesmí přesáhnout 350 000 Kč.

Pokud žadatel nemá peníze na spoluúčast 10 % z ceny

pomůcky, může Úřad práce rozhodnout o snížení spoluúčasti. Spoluúčast však musí být vždy minimálně 1 000 Kč. V tomto případě se opět zkoumají příjmy jednotlivce nebo rodiny a zároveň se přihlíží k míře využívání pomůcky. Zákon zde striktně neurčuje porovnávání s osminásobkem životního minima, v praxi tomu tak ale většinou bývá. Správně by Úřad práce měl dát každému žadateli vždy možnost učinit prohlášení, že nežádá o snížení spoluúčasti. Pokud se tak nestane, je vhodné, aby žadatel Úřad práce s dostatečným předstihem před rozhodnutím informoval o tom, že žádá snížení spoluúčasti.

Ať už tedy žádáte o příspěvek na pomůcku, jejíž cena je nižší než 10 000 Kč, nebo o snížení spoluúčasti u příspěvku na pomůcku, jejíž cena je vyšší než 10 000 Kč, je třeba doložit vaše čisté příjmy a příjmy těch, kteří s vámi žijí ve společné domácnosti. Příjmy se dokládají za poslední tři měsíce předcházející měsíci, ve kterém je podána žádost.

Žádost o příspěvek na zvláštní pomůcku je na tomto odkazu: <https://www.mpsv.cz/-/zadost-o-prispevek-na-zvlastni-pomucku>.

(kráceno)

Zdroj: <https://www.sons.cz/08-2023-Info-mace-a-odpovedi-na-dotazy-ze-Socialne-pravni-poradny-SONS-P4015637.html>

Nevidomý chodec

Ustanovení § 54 odst. 3 věta druhá zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích neboli zákon o silničním provozu říká, že „nevidomý chodec signalizuje úmysl přejít vozovku mávnutím bílou slepeckou holí ve směru přecházení“. Povinnost dát řidičům na vědomí úmysl přecházet je tedy přímo zakotvena v zákoně. Každý řidič dopravního prostředku by měl z autoškoly vědět, co mávnutí bílou holí znamená. Je však potřeba na straně přecházejícího s bílou holí dodržovat další pravidla. Při přecházení je zásadní myslet na to, že vás může zastiňovat nějaká překážka, přes kterou nemusíte být z auta dobře vidět. Překážkou

mohou být například zaparkovaná auta, pouliční stánky či sloupy. V takovém případě je nutné velmi pomalu vstupovat na vozovku, mávnout klidně i několikrát bílou holí, a pokud je to možné, tak se sluchem přesvědčit, že skutečně žádné vozidlo nejede, teprve potom začít přecházet. Špatné je si myslet, že má chodec s bílou holí absolutní přednost před vozidly. Ujistění o bezpečnosti je vždy na prvním místě. Pokud přecházíte vozovku, kde jezdí vozidla z obou stran, je zásadní začít přecházet až ve chvíli, kdy jste přesvědčeni o tom, že všechna vozidla stojí a dávají vám přednost. V žádném případě nespolehejte na to, že když vstupujete na přechod, vozidla automaticky ihned zastaví.

Lidé bez zrakového postižení jsou často zvyklí navázat oční kontakt s řidičem a přecházet silnici třeba i v situaci, kdy auto zcela nezastaví, ale jen zpomalí a přibližuje se k přechodu, tohoto se však s bílou holí vždy vyvarujte, přecházejte až v okamžiku, kdy slyšíte (pokud je to s ohledem na okolnosti možné), že automobil zcela zastavil.

Pokud je to možné, přecházejte pouze na místech k tomu určených, s ohledem na vlastní bezpečnost se vyhněte zkracování si cesty.

(kráceno)

Zdroj: <https://www.sons.cz/05-2023-Info-mace-a-odpovedi-na-dotazy-ze-Socialne-pravni-poradny-SONS-P4014961.html>

ZDRAVÍ

PŘÍČINY HLUCHOSLEPOTY

Syndrom CHARGE

CHARGE syndrom (dříve známý jako CHARGE asociace) je vzácný syndrom způsobený genetickou poruchou. Zkratka CHARGE, která byla poprvé popsána v roce 1979, se začala používat pro novorozence s těmito vrozenými rysy:

- C – Kolobom oka, anomálie centrálního nervového systému
- H – Srdeční vady
- A – Atrézie choan
- R – Omezený růst a/nebo rozvoj
- G – Genitální a/nebo močové vady (hypogonadismus, nesestouplá varlata, kromě hypospadie)
- E – Anomálie a/nebo hluchota a abnormálně miskovitě a konkávní uši, známé jako „klopené uši“.

Tyto rysy se již nepoužívají při stanovení diagnózy syndromu CHARGE, ale název zůstává. Asi dvě třetiny případů jsou způsobeny mutací CHD7.

GENETIKA

Syndrom CHARGE byl dříve označován jako asociace CHARGE, což naznačuje nenáhodný vzorec vrozených anomálií, které se vyskytují společně častěji, než by se dalo očekávat na základě náhody, ale pro které nebyla identifikována společná příčina. Jen velmi málo lidí s CHARGE bude mít 100 % jeho známých funkcí. V roce 2004 byly nalezeny mutace genu CHD7 (umístěného na chromozomu 8) u 10 ze 17 pacientů v Nizozemsku, čímž se CHARGE stal oficiálním syndromem. Americká studie z roku 2006 na 110 jedincích se syndromem CHARGE ukázala, že 60 % testovaných mělo mutaci genu CHD7.

DIAGNÓZA

Diagnostika syndromu CHARGE je často obtížná, protože je vzácný. Syndrom zasahuje do mnoha oborů a jeho

příznaky může rozpoznat pediatr, rodinný lékař, orální a maxilofaciální chirurg, ORL specialista, oftalmolog, endokrinolog, kardiolog, urolog, vývojový specialista, radiolog, genetik, fyzioterapeut, ergoterapeut, logoped nebo ortopedický specialista.

GENETICKÉ TESTOVÁNÍ

Genetické testování na syndrom CHARGE zahrnuje specifické genetické testování genu CHD7. Syndrom CHARGE je klinická diagnóza, což znamená, že ke stanovení diagnózy není nutné genetické testování. Diagnóza může být stanovena pouze na základě klinických příznaků.

SCREENING JINÝCH ORGÁNOVÝCH SYSTÉMŮ

Jakmile je diagnóza stanovena na základě klinických příznaků, je důležité prozkoumat další tělesné systémy, které mohou být postiženy. Pokud je například diagnóza stanovena na základě abnormálního vzhledu uší a opožděného vývoje, je důležité zkontrolovat sluch, zrak, srdce, nos a urogenitální systém dítěte.

LÉČBA

Děti se syndromem CHARGE mohou mít řadu život ohrožujících zdravotních stavů. Díky pokrokům v lékařské péči mohou tyto děti přežít a mohou prospívat s podporou multidisciplinárního týmu zdravotnických profesionálů. Inteligence dětí s mnohočetnými zdravotními poruchami, jako je kombinovaná hluchoslepota, může být při absenci včasné intervence podceňována.

VZDĚLÁNÍ

Děti se syndromem CHARGE se budou značně lišit ve svých schopnostech: některé mohou potřebovat malou podporu, zatímco jiné mohou vyžadovat podporu na plný úvazek a individualizované programy. Důležitým krokem při řešení abnormálního chování je pochopení toho, proč k němu dochází, a pomoc dítěti naučit se vhodnější metody komunikace.

EPIDEMIOLOGIE

Výskyt se odhaduje na 0,1 až 1,2 na 10 000 živě narozených dětí, i když skutečný výskyt není znám. V roce 2005 byla nejvyšší prevalence zjištěna v Kanadě a odhaduje se na 1 z 8 500 živě narozených dětí.

CHARGE Syndrome Foundation, formálně založená v roce 1993, je organizace se sídlem v USA, která sdružuje jednotlivce se syndromem CHARGE, rodiny, výzkumníky a lékaře za účelem dalšího výzkumu a vědeckých poznatků o syndromu CHARGE.

(upraveno, kráceno)

Zdroj: https://en.wikipedia.org/wiki/CHARGE_syndrome

Makulární díra

Makulární díra je relativně časté, většinou jednostranné oční onemocnění, které postihuje nejostřejší místo vidění na sítnici, tj. makulu (žlutou skvrnu). Nejčastěji se s ním setkáváme u žen ve věku 60–70 let. Následné riziko rozvoje tohoto onemocnění i na druhém oku je přibližně mezi 10–20 %.

JAKÉ MÁ PACIENT OBTÍŽE?

Nejčastěji pacienti přicházejí řešit s odborníkem mírné zhoršení vidění, hlavně do blízka, které postupně progreduje. Nebo pozorují tzv. metamorfopsie (ohnutí a zakřivení rovných linií, zvlnění písmen při čtení apod.). V pozdějších stádiích tohoto onemocnění mohou pozorovat výrazné zhoršení vidění do dálky, nemožnost rozpoznat obličeje nebo centrální výpad zorného pole. V některých případech si pacient postižení zraku všimne, až když se onemocnění objeví i na druhém oku. Tento jev je způsoben dostatečnou kompenzací postiženého oka okem zdravým.

CO VIDÍ OČNÍ LÉKAŘ

Klinický obraz tohoto onemocnění je ovlivněn stupněm

vývoje makulární díry a jejím typem. Na očním pozadí lékař většinou pozoruje okrouhlé červené ložisko ve středu sítnice s často vybledlými až bělavými okraji. Toto onemocnění můžeme dělit podle dvou základních klasifikací.

Starší klasifikace dle Gasse a nové IVTS klasifikace. Nová klasifikace je definována na podkladě OCT vyšetření (optické koherenční tomografie), které je u tohoto onemocnění používáno nejčastěji.

Na OCT snímcích je patrný defekt v různé tloušťce smyslové výstelky sítnice, a pokud se jedná o kompletní defekt, mluvíme o tzv. makulární díře v plné tloušťce.

JAK TOTO ONEMOCNĚNÍ VZNIKÁ?

Makulární díry mohou být primární neboli idiopatické, kdy přesná příčina vzniku onemocnění není zcela známá. Nejčastěji má na rozvoj defektu vliv vitreomakulární trakce, což je tah adheujícího sklivce za centrum makuly.

Druhotné neboli sekundární makulární díry vznikají následkem jiného očního onemocnění (diabetické retinopatie, vysoké myopie, nitroočních zánětů aj.) nebo po očním traumatu. V rámci diferenciální diagnostiky odlišujeme patologie, které makulární díru připomínají (např. lamelární makulární defekt, makulární pseudodíru, epiretinální membránu aj.).

JAK U DANÉHO ONEMOCNĚNÍ POSTUPOVAT?

Sledování a léčba je vždy velmi individuální a závisí na mnoha faktorech. Musíme brát v potaz, že tento problém není většinou akutní a má postupný rozvoj. Proto z mnoha důvodů není kam spěchat. Případnou terapii je nutno pečlivě naplánovat a vývoj makulární díry můžeme mnohdy sledovat i několik měsíců. Některé makulární díry se mohou opět spontánně samy uzavřít (většinou v důsledku uvolnění vitreomakulární trakce) a potíže, které pacient měl, se zlepší nebo zcela odezní. U některých makulárních děr je příslušným specialistou indikováno operační řešení. Pacient musí být vždy pečlivě informován o aktuálním nálezů a srozuměn s předpokládanými výsledky operace. Provedení operačního zákroku totiž nemusí zajistit návrat k původ-

nímu vidění. Výsledek operace je vždy velmi individuální a závisí na mnoha faktorech (např. velikosti makulární díry, vstupním vidění pacienta, přítomnosti šedého zákalu čočky či na jiných přidružených patologiích oka atd.). Nejčastějším typem operace je pars plana vitrektomie (tzv. PPV), která má ovšem svoje limity a rizika. V indikovaných časných stádiích je někdy prováděna i tzv. vitreolýza sklivce, a to pomocí expanzního plynu či farmakologických preparátů.

ZÁVĚREM

Makulární díra je v populaci relativně časté sítnicové oční onemocnění. Velmi důležitý je vždy individuální přístup očního specialisty a správné načasování eventuálního operačního zákroku se zhodnocením jeho přínosu pro pacienta.

(kráceno)

MUDr. Tomáš Lorenc

Zdroj: <https://centrumzraku.cz/2021/02/17/makularni-dira/>

INFORMACE

Biotisk posloužil k výrobě oční tkáně

Přesná kombinace různých druhů buněk a postupného tisknutí různých vrstev umožnila vytisknutí modelové oční tkáně. Namísto umělých očí ale zatím poslouží lepšímu chápání degenerativních nemocí očí.

TO VALÍM BULVY

Ruku na srdce – když čtete tyto řádky, skrze kolik dioptrií na ně civíte? Pokud víc než nulu, možná vás potěší nový pokrok, při němž se podařilo dosáhnout trojrozměrného biotisku k výrobě oční tkáně! Ne snad, že byste si tuto tkáň mohli napasovat dovnitř vaší bulvy – ale pokus může přispět k lepšímu pochopení mechanismů oslepujících onemocnění!

svého pokroku na poli biotisku dosáhl správné kombinace buněk tvořících vnější bariéru mezi krví a sítnicí. Tato metoda možná jednou poslouží k tvorbě kultivovaných očí jako náhražek očí, s nimiž jsme se narodili – ale mnohem, mnohem dříve tato technika může poskytnout teoreticky neomezené zásoby tkáně určené pro studium nemocí očí!

Výzkumníci si představují, že buňky oční tkáně získané od pacientů postižených například věkem podmíněnou makulární degenerací by díky biotisku mohly posloužit k vytváření složitějších modelových organoidů, na nichž by bylo možné eticky studovat rozvoj choroby. A třeba i vliv nových léků.

BIOGEL JAKO INKOUST

Vědátři dosáhli zlepšení biotisku díky kombinaci tří typů nezralých buněk uvnitř biogelu. Tento mix posloužil jako inkoust a umožnil nanést gen na biologicky odbouratelné mezibuněčné lešení. Během několika dní začaly buňky dozrávat do husté kapilární sítě – tím vznikla jedna strana modelového oka.

Mezi technické výzvy, které autoři řešili, patřilo vytvoření vhodného biologicky odbouratelného lešení. Také museli najít dostatečně citlivý hydrogel. Dobrá věc se ale podle publikované práce podařila! Devátý den po vytisknutí jedné strany vědci na odvrácenou stranu lešení nasadili buňky pigmentového epitelu sítnice. Vytištěná tkáň dosáhla plné zralosti 42. den. Analýzy tkáně a genetické a funkční testy ukázaly, že vytištěná tkáň vypadá a chová se podobně jako přirozená vnější krevní bariéra sítnice.

NA TRANSPLANTACE NEČEKEJTE

Na této modelové bulvě vědci mohli provést i pokusy, které by jinak možné nebyly. Když bulvě způsobili stres, vykazovala tištěná tkáň vzorce ranné makulární degenerace včetně postupné progresse do dalšího stádia choroby. Také nízká hladina kyslíku vyvolala vzhled podobný dalšímu typu makulární degenerace. Naopak léky používané k léčbě makulární degenerace potlačily toto prorůstání a migraci cév a obnovily morfologii tkáně!

V budoucnu výzkumníci chtějí zkoušet tisknout do nových očí i další komponenty reálného oka – například imunitní buňky – aby vytvořili co nejpřesnější bulvy pro budoucí testování. A až toho dosáhnou, budou možná jen krůček od vytváření nových očí jako náhražky těch starých.

Hypotetická transplantace očí je komplikovaná z mnoha jiných důvodů, především provázání s optickými nervy. V době, kdy se podaří vytisknout komplexní modelové oko, může být úroveň operací už někde jinde.

(upraveno, kráceno)

Zdroj: https://vedator.org/2023/02/biotisk-poslouzil-k-vyrobe-ocni-tkane/#dop_ab_variant=0 & dop_source_zone_name=hpfeed.sznhp.box
zraku/#dop_ab_variant=1184010 & dop_source_zone_name=hp-feed.sznhp.box

Powerbanka Energrid

Energrid VS820PD je powerbanka speciálně navržená pro zrakově postižené. Pomocí ní lze nabíjet digitální zařízení včetně iPhoneu, iPadu, chytrých telefonů a tabletů se systémem Android.

Pomocné funkce pro zrakově postižené jsou zvukový nebo vibrační signál pro indikaci úrovně nabití baterie, úspěšného připojení mezi kterýmkoli z výstupů USB a nabíjeným digitálním zařízením a úspěšného připojení mezi vstupem a zdrojem napájení pro nabíjení powerbanky.

Mezi další funkce patří např. automatická detekce nabíjení, která se po připojení automaticky spustí a po dokončení se zastaví. Nabíjecí porty USB-C a oboustranný USB-A (nabíjecí kabel lze k powerbance připojit, aniž by se to týkalo orientace konektoru nebo směru kabelu). Powerbanka má jednoduché přepínání mezi zvukovým a vibračním režimem, a to pouhým dlouhým stisknutím jediného tlačítka.

Zdroj: <https://eshop.tyflpomucky.cz/powerbanka-energrid-vs820pd-1012/>

OSOBNOSTI ZE SVĚTA HLUCHOSLEPÝCH

Joe Monteleone

Joe Monteleone je hluchoslepý umělec z Austrálie, který se zaměřuje na linoryt (vyřezávání obrazu do bloku z linolea, které je následně zabarveno a otištěno). Umění se začal věnovat až v pozdějším věku a stalo se jeho velkou vášní. Se svými díly již absolvoval několik výstav.

Joe se narodil v Sydney jako neslyšící. V 90. letech se se svou neslyšící ženou přestěhoval do Melbourne. Mají dvě děti, obě slyšící. Ve třiceti letech mu byl diagnostikován Usherův syndrom. Joe má tunelové vidění, ale v noci je podle svých slov prakticky nevidomý a nevidí vůbec nic.

Joe je nyní v důchodovém věku a žije v Melbourne. V roce 2014 musel kvůli zhoršujícímu se zraku ukončit svoji pracovní kariéru. Aby se doma zabavil, přihlásil se na výtvarný kurz. Zjistil, že malba a kreslení s ohledem na jeho handicap není to pravé. Ale linoryt byl jiný. Při jeho tvorbě mohl používat dotek.

Nyní je to zhruba 6 let, co pilně tvoří. Absolvoval několik kurzů a brzy bude ukončovat studia výtvarného umění ve vzdělávacím institutu Tafe. Svůj první linoryt nazval „Uplakané oko nad řekou“. Vyjadřuje zde pocity, jaké to je být hluchoslepý. V garáži v Melbourne si vybudoval skromný ateliér, kde pracuje 12 hodin denně. Způsob práce musí přizpůsobit svému handicapu. Lino má nabarvené černou barvou, aby lépe viděl, kudy ryje. Nosí speciální brýle s přidělaným světlem a na zápěstí speciální ortézu pro větší pevnost ruky a zároveň jako prevenci zranění.

Do povědomí veřejnosti se dostal zejména díky svým linorytům na téma Jižní Melbourne. Každému obrazu věnoval okolo 60 hodin práce. Linoryty Jižního Melbourne mají kruhový tvar. Vytvořil je tak cíleně, protože právě tímto způsobem Joe vnímá svět kvůli tunelovému vidění. Hmat je základním prvkem jeho tvorby. Další zakázka, kterou Joe získal, byla na téma dominanty Melbourne. Vybral si

znázornění známé budovy Flinders Street Station. Schody budovy jsou častým místem setkání nejen hluchoslepých a jejich průvodců. Dílo má neuvěřitelné rozměry 2,4 x 1,8 m a je složeno z 12 čtverců. Celkově mu práce zabrala 800 hodin. Rytina je propracována do posledního detailu. Sám Joe říká: „Musí to být perfektní.“

Jeho práce je pevně spjata se zkušeností života s hluchoslepotou. Prostřednictvím děl vyjadřuje své niterní pocity, jedinečný způsob vidění světa, jedinečnou kulturu a prožité zkušenosti. V černobílém tisku se propojuje umění a přístupnost. Neboť právě černotisk je pro lidi se zrakovým postižením lépe viditelný.

Díky svým dílům se snaží zvyšovat povědomí o tom, čeho jsou hluchoslepí schopni. Doufá, že jeho tvorba je součástí vytváření přístupnějšího umění pro neslyšící a handicapované umělce i diváky.

Pro Doteky přeložila Lenka Veverková

Zdroj: <https://www.theguardian.com/artanddesign/2022/jun/18/it-had-to-be-perfect-the-deafblind-artist-making-meticulously-detailed-carvings-of-melbourne>

ZE SVĚTA

Kniha Dotkni se budoucnosti

V říjnu v roce 2023 vyšla kniha esejí s názvem Touch the Future (Dotkni se budoucnosti), kterou napsal americký hluchoslepý básník, spisovatel a aktivista z Minnesoty John Lee Clark. Autor je hlavní postavou svých esejí. Vypráví příběhy a provádí nás různými otázkami, jako jsou inkluze, tlumočení, vzdělávání, ale také divadlo, architektura a umění. Představuje svět protaktilní komunikace, která využívá především doteky a znaky. Protaktilní komunikaci představuje jako nový jazyk využívající doteky způsobem, který se v komunikaci dosud nepoužíval. Poukazuje na to, že zrak a sluch jsou jako způsoby komunikace ve většino-

vé společnosti upřednostňovány na úkor jiných možností, např. právě doteků.

Jeho dalšími díly jsou kniha básní *Suddenly Slow* (Náhle pomalu, 2008) a kniha esejí *Where I Stand: On the Signing Community and My DeafBlind Experience* (Můj postoj: znakovací komunita a zkušenost s hluchoslepotou, 2014). Je také editorem výběru z literárních děl *Deaf American Poetry* (2009) a *Deaf Lit Extravaganza* (2013). Všechna jeho díla reflektují zkušenost s hluchoslepotou a reakcemi společnosti. Díky své tvorbě rozšiřuje povědomí většinové společnosti o hluchoslepotě, souvisejících problémech, znakování a jiných způsobech komunikace. Je také držitelem ceny *National Magazine Award 2020*.

Pro Doteky přeložila Lenka Veverková

Zdroj: <https://www.kirkusreviews.com/book-reviews/john-lee-clark/touch-the-future/>

Chráněné bydlení pro hluchoslepé

Pobočka britské organizace hluchoslepých (Deafblind UK) se ve městě Peterborough rozhodla přebudovat některé své kanceláře na byty pro hluchoslepé.

Celý komplex pod názvem *The Rainbow Court* byl otevřen již v roce 1963 a dosud poskytuje komplexní podporu pro hluchoslepé. V tu dobu se jednalo o první pobytové zařízení svého druhu ve Velké Británii. V domově je 17 samostatných bytů a společenský prostor, ve kterém je plně vybavená cvičná kuchyň a počítačová místnost. Obyvatelé mají k dispozici také zahradu. V obytném domě jsou hluchoslepým k dispozici také odborní pracovníci, jejichž pomoci a podpory mohou využít. Nyní se budova rozšíří o další byty z přebudovaných kanceláří. Každý byt bude nově vybaven a přizpůsoben tak, aby jej mohli využívat i hluchoslepí, kteří mají nějaké další postižení.

Pro Doteky přeložila Lenka Veverková

Zdroj: <https://deafblind.org.uk/83045-2/>

VZKAZY MOUDRÝCH

„Naděje. Je to jako kapka medu, jako pole tulipánů, které na jaře rozkvete. Jako ranní déšť, jako pošeptaný slib, jako bezmračná obloha, jako dokonalá tečka na konci věty.“

Tahereh Mafi (1988)

*americká spisovatelka s íránskými kořeny,
autorka literatury pro mládež*

RECEPTY

Jarní nádivka

Drazí kuchařici,

máme jaro, zimní obžerství vytlačil jarní půst, který západní křesťané drží celých 40 dnů a který začíná Popelční středou. Vrcholí Svatým týdnem před Velikonocemi, končí Bílou sobotou, dnem před Velikonoční nedělí. A už tu máme Velikonoční pondělí a s ním přípravu jarní nádivky k pečenému kuřeti, sláva, vždyť už jsme pořádně vyhládlí a hmotnostně zredukovaní k chvále zdraví i vizáže.

Připravíme si:

rohlíky – 10 ks

vejce – 6 ks

uzené maso – necelého půl kila (uzenou polévku už máme hotovou)

máslo – polévkovou lžící + trochu na vymazání pekáčku

sůl a pepř

muškátový oříšek – špetka

kopřiva (nebo zelená petrželka nebo pažitka jemně nasekaná nebo od každého trochu) – 2 hrsti

mandle nebo vlašské ořechy, nasekané – 1 hrst

A jdeme na to:

Troubu předehřejeme na 200 stupňů.

Rozklepneme vejce a oddělíme bílky a žloutky.

Rohlíky nakrájíme na kostičky, malinko je zvlhčíme uzeným vývarem, promícháme s rozpuštěným máslem, žloutky, kopřivami, solí, pepřem a muškátovým oříškem.

Povařené uzené maso (právě to z polévky) nakrájíme na kostičky a přimícháme ke směsi.

Bílky ušleháme a vzniklý pevný sníh lehce vmícháme do nádivky.

Formu nebo pekáček důkladně vymažeme máslem, přesuneme do něj nádivku, urovnáme a posypeme sekanými mandlemi nebo ořechy.

Pečeme cca půl hodiny, upečená nádivka má být pěkně pevná, do křupava vypečená.

A je to. Ta vůně! Ta chuť! Ta lahoda křupká, na jazyku se rozplývající! Tak já raději končím, než se taky rozplynu...

Zdena Jelínková
šéfredaktorka Doteků

DOTEKY. Časopis LORM z.s., Jaro, číslo 118. Vychází čtvrtletně.
Uzávěrka příspěvků do čísla Doteky 119/Léto 2024: **1. 5. 2024**

Vydává: LORM – Společnost pro hluchoslepé z.s., Zborovská 62, 150 00 Praha 5.
Doteky vychází ve zvětšeném černotisku, Braillově písmu, jako zvuková nahrávka v mp3 formátu na CD-ROMu a v elektronické podobě.

Sponzorství je vítáno a za sponzorské dary předem děkujeme.

Naše bankovní spojení: Komerční banka Praha Smíchov, číslo účtu: 19-1451940207/0100.

Redakční rada: Zdena Jelínková (šéfredaktorka), Mgr. Petra Zimermanová (ředitelka),
Mgr. Hana Dvořáková (metodik-fundraiser)

Za LORM z.s.: Mgr. Petra Zimermanová, Zborovská 62, 150 00 Praha 5, tel: 257 314 012

Ilustrace na titulní straně: Tomáš Zach

Grafická úprava: Stáňa Laňková, Nad Budánkami II./13, Praha 5

Tisk ve zvětšeném černotisku: QT Studio, s. r. o., Hornokrčská 561/60, 140 00 Praha 4

Náklad: 100 černotiskových výtisků

Tisk v Braillově písmu: Teiresiás – Středisko pro pomoc studentům se specifickými nároky, Masarykova univerzita,
Komenského náměstí 2, 602 00 Brno, www.teiresias.muni.cz

Osoby s hluchoslepotou a se zrakovým handicapem odebírají časopis Doteky v rámci informačního servisu, který je součástí jejich sociální rehabilitace.

Celoroční příspěvek pro členy LORM z.s. včetně distribuce činí 50 Kč.

V elektronické podobě je časopis bezplatně zasílán na odbory sociální a zdravotní péče. Doteky v elektronické verzi jsou zasílány všem zájemcům zdarma. Ostatní zájemci z řad veřejnosti (fyzické nebo právnické osoby), kteří by si přáli zaslat Doteky ve zvětšeném černotisku nebo na CD-ROMu jako zvukovou nahrávku, se z důvodu vysokých výrobních nákladů spolupodílejí finanční částkou. Roční předplatné na Doteky za čtyři čísla činí 200 Kč. V Braillově písmu Doteky vychází pouze v omezeném nákladu 3 ks a jsou k dispozici hluchoslepým čtenářům k zapůjčení v Poradenských centrech LORM v Praze a Brně. Starší i nová čísla Doteků jsou zdarma veřejnosti přístupná na webových stránkách www.lorm.cz ve formátech HTML, doc a PDF.

Objednávky přijímá LORM z.s., Zborovská 62, 150 00 Praha 5, email: kancelar@lorm.cz.

Časopis je rozesílán na základě objednávky členům LORM z.s. a ostatním osobám a organizacím, včetně povinných výtisků. Na <http://www.lorm.cz/cs/doteky/> je k dispozici elektronická objednávka i ve formátu k vytištění.

Zaslané rukopisy, kresby a fotografie se archivují a vracejí pouze na vyžádání odesílatele.

LORM z.s.
Zborovská 62
150 00 Praha 5
tel: 257 314 012

REGISTRACE MINISTERSTVA
KULTURY ČR č. E 11000